

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Kjemikaliepolitikk - Regjeringens mål og virkemidler de neste fire år

Statssekretær Heidi Sørensen
Miljøverndepartementet

Kjemikaliedagene 2009
Oslo, 10.11.09

Foto: Statens forurensningstilsyn

Jeg vil takke for invitasjonen til å komme på Kjemikaliedagene 2009, som er et sentralt møtested for industri og myndigheter som jobber med dette svært viktige området.

Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Det er titusener av kjemikalier på det europeiske markedet.

Mange kjemikalier utgjør en fare for helse og miljø.

De farligste kjemikaliene, miljøgiftene, brytes svært langsomt ned i naturen og hopper seg opp i næringskjedene.

Miljøgiftene er derfor en alvorlig trussel mot biologisk mangfold, matforsyning og helse for kommende generasjoner.

Miljøgifter hopper opp i næringskjeden

Undersøkelser utført av Norsk Polarinstitutt, viser at polarmåke sliter med høye nivåer av miljøgifter og at miljøgiftene kan påvirke immunforsvaret til polarmåken.

Fuglene utsettes for en blanding av mange miljøgifter. Polarmåker med dårlig kondisjon takler ikke miljøgiftene. Miljøgiftene forårsaker stress som igjen fremskynder dødelighet.

Polarmåken er en toppredator som lever av byttedyr som fisk, annen fugl, kadavre og søppel.

For de "gamle" miljøgiftene, som PCB og DDT, viser undersøkelsene at utviklingen går riktig vei, og at restriksjoner og forbud gir effekt.

Men samtidig har det dukket opp nye miljøgifter – som bromerte flammehemmere og fluorforbindelser – som nå truer næringskjedene og dyrelivet.

Kjemikalier på tvers av landegrenser

Miljøgifter følger ikke landegrenser og fraktes med hav- og luftstrømmer langt bort fra kildene.

Produksjon av kjemikalier foregår i økende grad i utviklingsland med dårligere kontroll med utslipp.

Internasjonal handel med produkter medfører at helse- og miljøfarlige kjemikalier blir transportert over landegrenser.

Det er derfor helt nødvendig å få på plass internasjonale løsninger.

Stanse utslipp av miljøgifter innen 2020

Vi har et **nasjonalt mål** om at utslippene av prioriterte miljøgifter skal reduseres vesentlig innen 2010.

2010-målet er første skritt på veien mot å nå målet om å stanse utslipp av miljøgifter innen 2020, og det er de samme prioriterte miljøgiftene som er omfattet.

Regjeringen har i denne sammenheng oppnevnt et **miljøgiftsutvalg**, som skal gi innspill til norske myndigheter om konkrete tiltak som kan iverksettes for at utslipp av miljøgifter stanses innen 2020. Arbeidet skal resultere i en offentlig utredning, som skal ferdigstilles juni 2010. Dette skal gi myndighetene et styrket grunnlag for å utvikle videre norsk politikk og virkemidler på området.

Miljøvernmyndighetene vurderer kontinuerlig hvilke nye stoffer som skal være omfattet av prioritetslisten. Ny vitenskapelig informasjon kan aktualisere nye stoffer.

Prioriterte stoffer

Listen over **prioriterte miljøgifter** omfatter nå ca. 30 stoffer.

De samlede utslippene av miljøgiftene på prioritetslisten er redusert fra 1995 til i dag.

Utslippene av flere av stoffene er redusert med mer enn 90 prosent, blant annet ftalaten DEHP, tributyltinn (TBT), heksaklorbensen (HCB), trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER).

Utslippene av de fleste miljøgiftene er redusert med mer enn 50 prosent fra 1995. De nasjonale utslippene av mellomkjedete klorparafiner (MCCP), kvikksølv, kadmium, krom, bly, PFOS og PFOS-relaterte forbindelser, dioksiner, muskxylen, triklorbenzen (TCB) og klorerte alkylbenzener (KAB) ble redusert med i størrelsesorden 60-80 prosent i perioden 1995-2006.

Prognosene SFT har utarbeidet, viser at de **nasjonale utslippene av de aller fleste av de prioriterte miljøgiftene vil bli redusert med mer enn 50 prosent innen 2010 i forhold til 1995.** For de fleste av stoffene var det i 2006 oppnådd de samme utslippsreduksjonene som er forventet innen 2010. Det er likevel utfordringer med enkelte av stoffene, blant annet bromerte flammehemmere, der bruken har vært økende.

Miljøgifter i isbjørn

Seks nye stoffer er føyd til lista over prioriterte miljøgifter de siste årene, blant annet

- 1) den perfluorerte forbindelsen PFOA, som er skadelig for reproduksjon og påvist i økende konsentrasjoner i isbjørn og andre dyr og
- 2) bisfenol A, som er et hormonforstyrrende stoff.

For de nye stoffene har vi lite data om bruk og utslipp. Statens forurensningstilsyn arbeider med å framskaffe bedre data, noe som er viktig både for å vurdere prognoser og måloppnåelse, og for å utvikle tiltak og virkemidler.

Viktig med norsk innsats i REACH

HVA ER REACH?

REACH: Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals

REACH er altså forkortelsen for registrering, evaluering, og autorisasjon av kjemikalier.

REACH er EUs nye regelverk som skal sikre en styrket kjemikalieforvaltning i Europa. REACH vil erstatte deler av det norske kjemikalierregelverket. REACH får betydning for en stor del av næringslivet, fra større kjemikalieindustri til mindre virksomheter som framstiller, produserer, importerer, bruker eller distribuerer kjemikalier eller faste bearbejdede produkter.

HVA ER FORDELENE MED REACH?

REACH vil gi høy beskyttelse for helse- og miljø ved at informasjon om flere stoffer blir tilgjengelig for myndighetene og allmennheten.

REACH vil bidra til en bærekraftig, innovativ og konkurransedyktig kjemikalieindustri.

Bedre tilgang på helse- og miljøinformasjon om kjemikalier vil gi deg og dine kunder bedre grunnlag for en tryggere håndtering av kjemikalier.

8

Kilde: Statens forurensningstilsyn

Norge skal være aktiv i forhold til både gjennomføring og utvikling av det omfattende europeiske kjemikalierregelverket REACH, slik at godt vern av helse og miljø sikres.

Norge vil gi faglige innspill og utarbeide dokumentasjon med sikte på autorisasjoner eller restriksjoner i forhold til stoffer. Regjeringen har derfor i budsjettet for 2010 foreslått å styrke dette viktige arbeidet med 10 millioner kroner. Norsk industri fortjener honnør for deres aktive innsats når det gjelder oppfølging av REACH.

Regelverket for farlige stoffer i elektriske og elektroniske produkter (ROHS-direktivet), er avgjørende for at disse produktene ikke skal inneholde miljøgifter. Regelverket i EU setter standard internasjonalt og påvirker også produksjonen i f.eks. Asia.

Det arbeides nå med en revisjon av RoHS-direktivet. Vi må benytte anledningen til å styrke og videreutvikle regelverket slik at det blir et bedre verktøy for beskyttelse av helse og miljø.

RoHS-direktivet bør omfatte alle elektriske og elektroniske produkter, flere miljøgifter bør reguleres og direktivet bør beholdes som et selvstendig og effektivt regelverk.

Fra gamle til nye faremerker

1. Her ser vi limtuber med de faremerkene som vi kjenner i dag. [Bilde av limtuber].
2. Og her ser vi FNs nye globale system for klassifisering og merking av farlige kjemikalier – omtalt som globally harmonized system (GHS). [Animert bilde med faremerker].

Klassifisering og merking av kjemikalier er viktig for å øke kunnskapen om kjemikaliers helse- og miljøskadelige egenskaper. Det gir svært viktig informasjon til forbrukerne og hvordan vi skal behandle kjemiske produkter.

Det nye globale klassifiseringssystemet (CLP= classification, labelling and packaging (of substances and mixtures), er utviklet for å skape felles kriterier for klassifisering og merking av kjemikalier i alle sektorer i FNs medlemsland. Dette skal også bidra til å sikre en mest mulig forsvarlig håndtering av kjemikalier over hele verden.

GHS er gjennomført i EU ved en forordning - CLP-forordningen. Norske myndigheter jobber som kjent også med gjennomføring av dette regelverket, og Statens forurensningstilsyn vil senere på konferansen gjennomgå myndighetenes arbeid med dette helt sentrale regelverket på kjemikalieområdet.

Kvikksølv – et skritt videre

10

Foto: Statens forurensningstilsyn

Bildet viser sparepærer, som inneholder litt kvikksølv. Det er bra vi bruker sparepærer for å spare energi, men vi må passe på at disse blir samlet inn etter bruk, og ikke kastes i vanlig avfall.

Kvikksølv utgjør en svært alvorlig trussel mot helse og miljø globalt. Det hopper seg opp næringskjeden, blant annet i fisk. Barn og fostre kan få varige utviklingskader når de utsettes for kvikksølv.

Norge og Arktis mottar betydelige mengder kvikksølv fra andre steder i verden. Norge har arbeidet aktivt for at det skal lages en bindende global avtale for å redusere bruk og utslipp så langt som mulig. Det er gledelig at verdens land, på styremøtet i FNs miljøprogram i mars i år, kom til enighet om at det skal forhandles fram en global kvikksølvavtale.

forskning.no 08. november 2009

Hovedkategorier kultur samfunn helse jord og skog miljø teknologi hav og fiske

Finn fram bakgrunn debatt forskeren forteller kommentar multimedia nytt fra akademi

Stor nano-usikkerhet

Nanoteknologi er et av de raskest voksende fagområdene innen forskning og utvikling - globalt og nasjonalt. Et stort antall produkter er allerede på markedet, men fortsatt finnes det ingen spesielle krav verken til godkjenning, merking eller avfallsbehandling.

Morten Günther
kommunikasjonskonsulent

Tirsdag 10. juni 2008
kl. 05:00

I samarbeid med
Bioforsk

Bioforsk Jord og miljø har sammen med Statens Forurensningstilsyn (SFT) nylig publisert en rapport som peker på en rekke mulige negative miljøeffekter av produserte nanopartikler.

- Den nye SFT-rapporten er en gjennomgang av vitenskapelig litteratur som omhandler mulige negative miljøvirkninger av produserte nanopartikler, forteller seniorforsker Erik J. Jøner ved Bioforsk Jord og miljø som har ledet arbeidet med rapporten.

Tema

- Nanoteknologi
- Materialteknologi

Nanopartikler

- Handler om å utvikle teknikker for å styre naturens minste byggeklosser.
- Ved å sette sammen atomer på andre måter enn naturen selv gjør, kan forskere lage materialer som har helt nye egenskaper.
- Størrelsene regnes i nanometer, som er en milliarddel av en meter.
- Teknologien brukes eller kan tenkes benyttet, i materialer som maling og smøremidler, elektronikk, optikk, mat, kosmetikk og medisin.
- Flere produkter som inneholder nanopartikler er allerede i salg, f.eks. solkrem med sinkoksid, golfkøller med nanokarbon, produkter til selvrensende overflater

11

Bruk av nanoteknologi og nanomaterialer øker raskt og vil få innflytelse på flere samfunnsområder, også for å fremme bærekraftig utvikling.

Det er imidlertid manglende kunnskap om hvilken helse- og miljørisiko bruken av nanoteknologi og nanomaterialer kan utgjøre.

Det pågår arbeid for å utvikle bedre testsystemer og verktøy både i EU/EØS gjennom REACH, og i OECD, samt i nordisk samarbeid om testing av utvalgte materialer. Norge deltar i dette arbeidet.

Det er viktig fremover at vi satser på å øke kunnskap om helse- og miljøeffekter, blant annet gjennom styrket forskning på området.

Videre bør vi bidra til økt kunnskap og utvikling av bedre metoder og verktøy for risikovurdering gjennom vår deltakelse i REACH og i OECDs arbeid.

www.sft.no/norskeutslipp

Norske utslipp - Utslipp til luft og vann og ge...

Til Statens forurensningstilsyn Om Norske utslipp • In English

sft: Norske utslipp

Utslipp til luft og vann og generert avfall fra ulike samfunnssektorer, inkludert årlige utslipp fra virksomheter med rapporteringsplikt til SFT og Fylkesmannen.

Landbasert industri

Sektoren Landbasert industri dekker de fleste industrielle aktiviteter av en viss størrelse på land. Omkring 1500 virksomheter må ha tillatelse til virksomheten etter forurensningsloven. Av disse har i overkant av 600 også et krav om å rapportere årlige utslipp, produksjonsmengde, forbruk av energi, og mengde avfall og farlig avfall. [+ Les mer](#)

Utslipp

Karbondioksid fossilt (CO ₂ (F))	Kvikksølv (Hg)	Dioksiner i toksiske ekvivalenter (Dioksiner)	Avfall
Nitrogenoksider (NO _x)	Arsen (As)	Polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH)	Farlig avfall
Svoveldioksid (SO ₂)	Kadmium (Cd)	[...]	Metaller
Bly (Pb)	Kobber (Cu)		Plast
			Papir, papp og kartong
			[...]

Trend utvalgte utslippskomponenter (se komplett liste)

Karbondioksid fossilt (CO ₂ (F))	Karbondioksid biomasse (CO ₂ (B))	Nitrogenoksider (NO _x)	Nitrogenoksider (NO _x)
2005, 2006, 2007, 2008	2005, 2006, 2007, 2008	2005, 2006, 2007, 2008	2005, 2006, 2007, 2008

10,71% av Norges totale utslipp til luft i 2007

Trend utvalgte avfallsstoffer (se komplett liste)

Kilde: Statens forurensningstilsyn

12

Nytt nettsted som viser norske utslipp:
www.sft.no/norskeutslipp

Nettstedet viser oppdatert informasjon for de største forurensningskildene i Norge. Målet er at vi på en enkel måte skal finne miljøinformasjon vi er på jakt etter.

Industrien er en viktig samarbeidspartner i arbeidet med dette nettstedet.

Er det farlig?

Om farlige stoffer i forbrukerprodukter

Statens forurensningstilsyn
i samarbeid med Stiftelsen miljømerking og Mattilsynet

Om oss Kontakt oss

Forsiden Produkter Miljømerker Farlige stoffer Søppel og gjenvinning

Hvordan velge grønt

Hvordan unngå verstingstoffene

Hvordan kaste riktig

Er det farlig?
Vi hjelper deg å finne bla Lorem ipsum dolor sit amet, Consectetur adipiscing elit. En tekst som beskriver nettstedet

Sjekk ditt produkt:

- Baby og barn**
Bamserom, Bleier, lekety, Klær/sko/tekstiler
- Bygging og oppussing**
Byggevarer, Gulv, Impregneret trevirke, Lim og løsemidler, Maling og lakk, Vedovner, Vinduer
- Elektronikk**
Mobiler, MP3 spillere, PC'er, TV
- Hobby og fritid**
Fotografering, Gore-tex, Modellbygging, Myggmidler, Reiseeffekter, Skisminning
- Husholdning**
Batterier og lyspærer, Bestikk og kjøkkenredskaper, Mat, Matemballasje, Stearinlys, Teflon, Toiletpapir, Tørkeruller, Servietter, Kaffefilter
- Klær - Tekstiler - Sko**
Impregneringsmidler, Klær, Lærvarer, Skokrem, Smykker og tilbehør, Tekstiler
- Kontor**
Blekkpatroner, Papir, PC, Printer, Skriveredskaper, Trykking
- Kosmetikk og personlig pleie**
Allergi, Hårfarge, Kosmetikk, Lotion, Solkrem, Såpe og shampoo, Tannkrem, Deodoranter
- Møbler**
Dranothemming, Madrasser, Mebelstoff, Møbler og innredning
- Rengjøring og vedlikehold**
Bakerehammende midler, Bølgeleie, Bølgeleie, Hus og Hage, Mikrofiberkuter, Rengjøringsmidler, Skadedybekjemping, Vaskemidler, Ugressmiddel

Quiz - Test dine kunnskaper

Spørsmål 1 av 10
Hva er den mest miljøvennlige måten å vaske opp på?

- Håndoppvask, da sparer man på vannvannet.
- Høytrykkspylet. Litt tungvint, men da slipper man såpe.
- Oppvaskmaskin, da sparer man både vann og arbeid

Neste

Aktuelt Arkiv

Fatater bly og etynglykol i barneleker

SFT har kontrollert leker for barn og funnet flere produkter med fortidde stoffer. En av lekene, et

13

Hvorfor er dette viktig?
Hvorfor finner vi disse produktene i butikken? Hus

Kilde: Statens forurensningstilsyn
Hvorfor er produktene fortsatt tilgjengelige i butikken?

For å finne ut om noe er farlig, kan man snart gå inn på en ny nettside – "ErDetFarlig.no – om farlige stoffer i forbrukerprodukter".

Dette er en forbrukernettside om hvordan unngå de verste stoffene, hvordan velge de beste alternativene og hvordan bli kvitt avfallet.

Nettstedet lages av Statens forurensningstilsyn, i samarbeid med Stiftelsen miljømerking og Mattilsynet.

Nettstedet lanseres i løpet av kort tid.

Antimuggmiddel i klær?

14

Nylig ble et giftig antimuggmiddel, dimetylfumarat, påvist i flere jeans i Sverige. Kontakt med stoffet kan gi omfattende eksem og smertefull hudreaksjon med kløe og hevelser.

Antimuggmiddelet er forbudt å bruke i alle EU/EØS-land, men kan finnes i klær som produseres utenfor Europa. Statens forurensningstilsyn har vært raskt ute og testet bukser som selges i Norge. Testene viste heldigvis ingen spor av antimuggmiddelet.

Viser at kjemikalier regelverket må følges opp med tilsyn og kontroller. Strikkprøvekontroller hos forhandlere. Informasjon. Likebehandling – like konkurransevilkår.

Vi mottar en del produkter fra land utenfor Europa som vi ikke har nok kunnskap om innholdet i. Vi må samarbeide med tollmyndighetene for å møte denne utfordringen.

Operasjon duppeditt

To hele Eiffeltårn av småelektronikk (EE-avfall) skal vi samle inn. Operasjon duppeditt er en nasjonal og lokal kampanje for innsamling av EE-avfall. Målet for kampanjen er å bygge kunnskap om EE-avfall samt sette innsamlingsrekord for småelektronikk. Kampanjen ble nylig lansert og har fått mye oppmerksomhet.

Vi må bli bevisste på at mobiltelefoner skal leveres inn til forhandler eller kommunale mottak. Det er for mange forhandlere som ikke tar imot eller informerer om at de tar imot gratis.

Miljøverndepartementet er Operasjon duppeditts hovedsponsor. Kampanjen skal samle alle gode krefter; kommuner, småelektronikkforhandlere, skoler og enkeltpersoner til en landsdekkende dugnad.

Farlig avfall

16

Foto: Marianne Gjerv

Dette bildet viser farlig avfall som lå fritt tilgjengelig på kaia i Vadsø sentrum tidligere i høst. Slik skal det ikke ligge. Det er viktig at avfall og produkter som inneholder miljøgifter, samles inn og håndteres på en forsvarlig måte.

Transport av avfall på tvers av landegrensene er vanlig.

Illegal eksport av avfall forekommer, og slik eksport fra Norge til utviklingsland har blitt avdekket av myndighetene.

For å redusere illegal eksport av avfall til fattige land, har SFT og Toll- og avgiftsdirektoratet siden høsten 2008 samarbeidet om kontrollen på dette feltet.

Det er i løpet av 2009 gjennomført kontrollaksjoner på en rekke tollsteder rundt om i landet. Som resultat av aksjonene er over 20 forsendelser stanset.

Gulen, 24. mai 2007

Lærdom:

Tilsyn er viktig

Være tidlig ute

Risikokommunikasjon

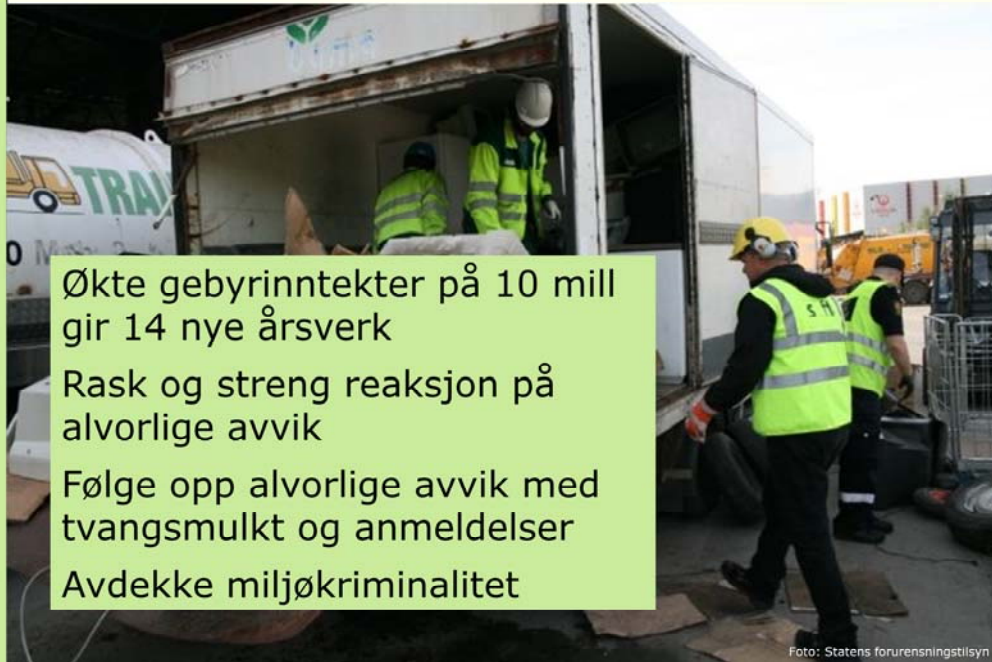
Være mer "mistenksomme" og ikke "stole" på alle opplysninger som gis

17

Foto: Wilhelm Benditsen

24. mai 2007 eksploderte en tank på Vest Tanks anlegg i Sløvåg i Gulen kommune. Tanken inneholdt bl.a svovelforbindelser etter avsvovling av oljeprodukter. Bedriften hadde ikke tillatelse til avsvovling. I etterkant har mange opplevd helseplager, og lokalbefolkningen har vært usikre på mulige langtidsvirkninger. Gulen-saken er spesiell: virksomhet i farlig avfallsbransjen, en bransje som til dels skiller seg fra mange av de andre bedriftene det føres tilsyn med på forurensningsområdet. Virksomheten tjener penger på å motta avfallet, men har utgifter med behandlingen. Gulen-saken har lært oss mye både om risikokommunikasjon og om tilsyn. Jeg er opptatt av tilsynsaspektet. Ta stikkprøver selv. Av og til bør en få inn en tredjepart for å ta representative prøver. Saken viser viktigheten av at myndighetene er "tidlig ute", viktigheten av å bruke mer ressurser på tilsyn.

Regjeringen styrker tilsynsarbeidet

Økte gebyrinntekter på 10 mill gir 14 nye årsverk

Rask og streng reaksjon på alvorlige avvik

Følge opp alvorlige avvik med tvangsmulkt og anmeldelser

Avdekke miljøkriminalitet

18

Foto: Statens forurensningstilsyn

I statsbudsjettet for 2010 økes gebyrposten for tilsyn og kontroll hos fylkesmennene med 10 mill. kr. Dekker både konsesjon og tilsyn. Lenge siden vi har hatt en så stor og viktig økning i ressursene til tilsynsarbeidet hos fylkesmennene.

Skal ha fortsatt "trøkk" på landsomfattende kontrollaksjoner.

Rask oppfølging av alvorlige avvik. Følge opp med tvangsmulkt og anmeldelser.

En del bedrifter bryter bevisst miljøregelverket. Trengs mer dyptdykk for å ta unnasluntrere og de som ikke følger opp miljøkrav (eks Gulen). Vi må ha nok tid og ressurser til å avdekke miljøkriminalitet.

Etter hvert vil enkelttillatelse bli erstattet av standardkrav for en del bransjer (industriforskriften). Dette vil bety at flere virksomheter omfattes av miljøkrav. Det må følges opp med tilsyn. Behovet for tilsyn vil øke i årene fremover, og årets budsjettøkning

Giftfri fremtid

Vi må ha store ambisjoner for å sikre kommende generasjoners helse, miljøet og fremtidig matforsyning.

Med stortingsmelding nr. 14 (2006-2007) *Sammen for et giftfritt miljø – forutsetninger for en tryggere fremtid* ønsket regjeringen å legge til rette for at vi sammen kunne skape et giftfritt miljø og en tryggere fremtid.

Mye er gjort for å redusere risikoen for helse og miljø fra helse- og miljøfarlige kjemikalier – men det er ikke tilstrekkelig for å møte de langsiktige utfordringene.

Kjemikaliepolitikken og tiltak som gjennomføres skal sikre et høyt beskyttelsesnivå, for både forbrukere, arbeidstakere, mennesker via miljøet og miljøet.

Føre var-prinsippet skal brukes når kunnskapen om risiko for helse og miljø er usikker.

Lykke til videre med konferansen!